

Kuşak, Yol ve Saat Kulesi Çin ile Ekonomik İlişkilere İzmir ve Ege Bölgesi'nden Bakış

YÖNETİCİ ÖZETİ

Dünyanın en büyük ikinci ekonomisine sahip olan Çin, Covid-19 pandemisinin getirmiş olduğu tüm zorunlu kısıtlamalara ve ABD ile devam eden ticaret savaşına rağmen büyümesini sürdürmektedir. Bununla birlikte Çin ekonomisi, 2007-8 dönemindeki küresel kriz ile başlayan ve pandemi ile daha da hayati bir önem kazanmış olan yapısal dönüşümüne de devam etmektedir.

1970'lerin sonlarında başladığı kademeli liberalleşme ve küresel ekonomi ile entegrasyon sürecinde Çin'e yüksek büyüme oranlarını, düşük maliyet avantajları, ihracata yönlendirilen imalat, altyapıya ve sanayiye büyük ölçekli yatırımlar ve bu yatırımları destekleyen yüksek tasarruf oranları sağlamıştır. Ancak günümüzde bu model sürdürülebilirliğini yitirmiş durumdadır ve Çin ekonomisi, bir dönem düşük maliyetten kaynaklanan uluslararası rekabet gücünü artık yüksek katma değerden sağlamayı hedefleyen, ihracatın yanı sıra iç pazardaki tüketimi teşvik eden, yatırımlarda niteliği nicelikten önde tutan ve bu anlamda teknoloji ve inovasyona ağırlık veren bir yapısal dönüşüm içerisindedir. Çin ile Orta Asya, Ortadoğu ve Avrupa arasındaki bağlantıları güçlendirmeyi amaçlayan Kuşak ve Yol Girişimi ile Çin'i belirlenmiş öncelikli sektörlerde bir teknoloji devi haline getirmeyi öngören Made in China 2025 projesi de bu dönüşümü destekleyen programlardır.

Türkiye, küresel ekonominin bu büyük gücü ile olan ticaret ve yatırım ilişkilerini karşılıklı fayda prensibi doğrultusunda

daha ileri noktalara taşınmalıdır. Mevcut durumda iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin en dikkat çekici olan hususu, Türkiye aleyhine devam eden büyük bir ticaret açığıdır ve Türkiye hâlihazırda Çin'e sattığı her bir dolarlık mal karşılığı bu ülkeden yaklaşık 7-8 dolarlık mal ithal etmektedir. Bu durum karşısında Türkiye için öncelik, mal ticaretinde söz konusu olan açığa bir ölçüde denge getirebilmek için ihracatı mümkün olduğunca artırmak, hizmet ticaretinde ve özellikle de turizm alanında bir ticaret fazlası sağlamak ve Çin'den daha fazla yatırım çekmek olarak ortaya çıkmaktadır.

Gerek ihracatın artırılması, gerekse turist sayılarının ve Çin'den Türkiye'ye yatırımın daha yukarı seviyelere çekilmesi konusunda bugüne kadar belirli bir aşama kaydedilmişse de daha fazla büyüme sağlanması için ciddi bir potansiyel söz konusudur. İzmir ve Ege Bölgesi, bu anlamda bölgesel olarak oldukça önemli bir konumdadır. İzmir, her ne kadar Türkiye'den Çin'e en fazla ihracatı yapmakta olan beşinci il konumundaysa da Ege Bölgesi'nin ekonomik yapısı ve ihracat gücü, Çin ile daha fazla ticaret yapılabileceğine işaret etmektedir. Diğer yandan Çin firmalarının İzmir'e ve Ege Bölgesi'ne yatırımları ve buralarda gerçekleştirdikleri altyapı projeleri bugüne değin asgari seviyelerde kalmış, bölgenin önemli kaynaklara ve imkânlara sahip olduğu sektörlerde bile yeterine yatırım akışı sağlanamamış; diğer yandan bölge Çinli turistler için cazip olsa da bu alanda da yeterince katma değer sağlanamamıştır.

Her ne kadar Türkiye'nin Çin'e karşı sahip olduğu ticaret açığını kısa ve orta vadede kapatmak mümkün değilse de, hedefe yönelik çalışmalar ve doğru politikaların uygulanmasıyla ihracatta artış sağlanması olasıdır ve mutlaka yapılmalıdır. İzmir ve Ege Bölgesi de sahip olduğu güçlü ürün yelpazesiyle bu anlamda önemli bir rol oynayacaktır. Raporda ekonometrik bir model kullanılarak Türkiye'nin Çin'e ihracatındaki mevcut potansiyel, ürün bazında ölçümlenmiş ve bu anlamda ön plana çıkan ürünler tespit edilmiştir. Tekstilden gıdaya, makine imalattan kimyevi ürünlere kadar bir çok sektörü içeren ve detaylı bir şekilde raporda ele alınan bu ürünlere tarife ve tarife dışı engeller de göz önünde bulundurulmuş olarak odaklanılabilir ve ihracatın geliştirilmesi yönünde adımlar atılabilir.

Çin'i Avrupa'ya daha etkin bir şekilde bağlamayı ve güzergâh üzerinde ortak projelerle bir refah alanı oluşturmayı hedefleyen Kuşak ve Yol Girişimi, Batı ile Doğu arasında bir köprü pozisyonunda olan Türkiye'nin Çin ile ekonomik ilişkilerini çok boyutlu olarak geliştirebilmesi için bir fırsat sunmaktadır. İzmir ve Ege Bölgesi ise coğrafi konumu ile bu anlamda özellikle girişimin deniz ayağı olan 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu açısından stratejik bir önem arz etmektedir. Bu önemin gerçek anlamda faydaya dönüşmesi, başta Çandarlı Limanı olmak üzere İzmir limanlarında Çin firmaları ile ortaklaşa gerçekleştirilecek yatırımlar ve kapasite artırımı çalışmalarıyla söz konusu olabilir. Bu anlamda İzmir limanları, Çin'den gelen yatırımlarla Avrupa'nın en büyük konteyner limanlarından birisi haline gelmiş olan, ancak artık doğal sınırlarına ulaştığı için daha fazla büyüme imkanı olmayan Yunanistan'daki Pire Limanı'nı tamamlayan ve mevcut kapasiteyi daha ileri noktalara taşıyan bir rol oynayacakları gibi ve Ege ile Doğu Akdeniz'de güçlü bir deniz lojistiği ağı oluşmasına da katkıda bulunacaklardır. Diğer yandan Ege Bölgesi'ndeki kara ve demiryolu projeleri, özellikle de limanların kara ve demiryolu bağlantılarının

sağlanarak intermodal taşımacılık kapasitesini güçlendirecek projeler, ve bununla birlikte İzmir'in ve Ege Bölgesi'nin Çin'in dünyada öncü konumda olduğu 5G, yapay zeka ve nesnelerin interneti gibi teknolojilerden daha etkin bir şekilde faydalanmasını sağlayabilecek Dijital İpek Yolu kapsamında işbirliği projeleri bölgenin Kuşak ve Yol Girişimi üzerindeki konumunu güçlendirecek etkenler olacaktır.

Kuşak ve Yol Girişimi üzerinden gerçekleştirilecek projelerin yanı sıra bir çok farklı sektörde Çin'den gelecek yatırımın İzmir'in ve Ege Bölgesi'nin ekonomik potansiyelinden istifade edebileceği ve bu şekilde karşılıklı faydaya yönelik, bölgeye sadece sermaye değil, teknoloji ve know-how girişini de tetikleyecek projelerin hayata geçirilebileceği düşünülmektedir. Bu sektörlerin başında enerji, tarım ve gıda ürünleri, makine imalat ve kimya ürünleri gelmektedir.

Türkiye'nin Çin'den en fazla turist çeken ilk on ilinin arasında İzmir'in yanı sıra Ege Bölgesi'nden Denizli ve Aydın da bulunmaktadır. Bölgeye Çin'den daha fazla turist çekilmesi ve gelen turistlerin de bölgede daha fazla zaman geçirerek daha fazla harcama yapması, bölgede Çinli turistlerin ihtiyaçlarına karşılık verecek başta yabancı dil ve ürün çeşitliliği anlamında olmak üzere kapasitenin geliştirilmesi ve doğru kanallardan doğru içerikle yapılan tanıtım programları sayesinde mümkün olabilir.

Raporun son kısmında yukarıda sayılan tüm alanlarda İzmir'in ve Ege Bölgesi'nin Türkiye'nin Çin ile olan ekonomik ilişkilerinde ve Kuşak ve Yol Girişimi üzerinde konumunu güçlendirebilmesi için somut politika önerileri sunulmaktadır. Bu önerilerin kağıt üzerinde kalmayıp gerçek sonuç üretebilmeleri için ise ilgili tüm paydaşlar arasında düzenli, yapılandırılmış ve kurumsallaştırılmış bir eşgüdüm mekanizması oluşturulması hayati önem taşımaktadır.

İzmir, Aralık 2020